

спонукають до філософських роздумів, необхідних для вироблення навичок із гуманістичних позицій оцінювати явища дійсності і адекватно реагувати на них.

Практика застосування музейної педагогіки на різних рівнях освіти зустрічається сьогодні майже повсюдно. Зокрема, О. Валенкевич повідомляє, що «у багатьох європейських країнах розроблено комплексні програми діяльності музею і школи та інших освітніх закладів. Так, статистика свідчить, що в музеях Голандії, Данії, Англії, Німеччини, Польщі найбільш потенційні групи відвідувачів - це учнівська молодь і студенти (понад 70%), які приходять до музею разом зі своїми педагогами. У музеях не лише презентуються виставки, тут проходять уроки історії, образотворчого мистецтва, малювання, пластики тощо» [1].

На жаль, в Україні багаті можливості музейної педагогіки сьогодні реалізуються недостатньо. Аналізуючи стан використання музейних ресурсів з педагогічною метою школами рідного їй Прикарпаття, вчений-педагог і краєзнавець І. Червінська з сумом говорить, що «освітньо-виховний потенціал музеїв залишається сьогодні ще недостатньо затребуваним... Можна констатувати наявність низки суперечностей між накопиченим у педагогіці великим досвідом освоєння культурно-освітнього простору музею щодо виховання учнів і відсутністю відповідних інноваційних педагогічних технологій, що забезпечують їх продуктивне застосування; необхідністю художньо-естетичного виховання учнів у процесі взаємодії школи та художнього музею і недостатньою розробкою змісту та способів його реалізації» [4, с. 17]. З великою мірою вірогідності можемо припустити, що недооцінка музею як багатогранного культурно-освітнього і виховного простору притаманна сьогодні і вищій школі, що змушує замислитися над необхідністю усунути цю прогалину.

Можливості музейної педагогіки як засобу розвитку особистості майбутнього фахівця гуманітарної сфери на сьогодні вже не викликають сумнівів. Тому перспективи подальших досліджень бачимо у більш повному обґрунтуванні і систематизації виховних і дидактичних чинників, притаманних музейним закладам, і виявленні закономірностей їхнього впливу на гуманізацію орієнтирів особистісного становлення дітей та молоді.

Список використаних джерел

1. Валенкевич О. В. Становлення та розвиток музейної педагогіки. *Проблеми освіти: Наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України*. Київ, 2015. Вип. 85. С. 48–52.
2. Кардаш Н. В. Музейна педагогіка: ретроспективний аналіз. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 125. С. 46–58.
3. Силко Р. М. Особливості естетичного виховання студентів засобами музейної педагогіки. [Електронний ресурс]. URL:https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=956 (дата звернення: 26.09.2020).
4. Червінська І. Музейна педагогіка як інструмент взаємодії закладів освіти і музеїв у сучасному соціокультурному просторі. *Освітні обрії*. 2019. №2(49). С. 16–21.
5. Шалівська Ю. В. Професійне самовиховання майбутнього вчителя: теоретичні аспекти проблеми. *Інноватика у вихованні: Зб. наук. праць*. 2019. № 10. С. 281–288.

Микола БЛИЗНЮК

НАВЧАЛЬНИЙ КУРС «СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ» ЯК ІННОВАЦІЙНА ПРАКТИКА ПЕДАГОГІЧНОГО ВИШУ

Сталий розвиток суспільства стосується всіх без винятку – фахівців різних за освітою, віком, спрямуванням, традиціями, можливостями [1–4]. Навчальний курс, що

має предметом концепцію сталого розвитку, повинен допомогти студентам перевести вже набуті знання у площину їх практичного використання.

Предмет даного навчального курсу стосується:

- еволюції та формування концептуальних основ сталого розвитку суспільства;
- впливу глобалізації на розвиток різних сфер діяльності та шляхів вирішення проблематики сталого розвитку в нашій державі, регіоні на рівні місцевої громади;
- формування національних, регіональних, місцевих стратегій сталого розвитку;
- формування механізмів реалізації стратегії сталого розвитку;
- здійснення моніторингу за реалізацією стратегій сталого розвитку різних галузей економіки (освіти, науки тощо).

Основні **завдання**, які повинні бути розв'язані у процесі викладання курсу: узагальнення теоретичних основ концепцій сталого розвитку; визначення принципів і механізмів досягнення сталого розвитку; опанування основами методології розробки стратегій сталого розвитку; оволодіння методами моніторингу управлінських рішень щодо розвитку різних сфер діяльності на національному, регіональному та місцевому рівнях, а також на рівні суб'єктів діяльності з позицій їх сталого розвитку, особливо зважаючи на освіту для сталого розвитку.

Метою вивчення навчального курсу є формування у майбутніх фахівців сучасного мислення на засадах концепції сталого розвитку суспільства та системи спеціальних знань у сфері прийняття управлінського рішень, набуття практичних умінь та навичок раціональної організації та обґрунтування реалізації цілей сталого розвитку у суспільному житті й освіті з використанням системного підходу та урахуванням наслідків діяльності по відношенню до довкілля та якості життя.

У **результаті** вивчення навчального курсу здобувач вищої освіти повинен:

- знати основні етапи становлення концепції сталого розвитку та його екологічних передумов, сутності цілей сталого розвитку, положення національної стратегії сталого розвитку;
- вміти визначати місце та роль сталого розвитку в інформаційному суспільстві, доносити ідеї, пропозиції та рішення для вирішення соціально-екологічних проблем на шляху до сталого розвитку;
- оволодіти засадами освітніх програм ЮНЕСКО зі сталого розвитку; показати розуміння цілей, індикаторів та інструментів сталого розвитку, вимог концепції «Нова українська школа» та програм закладів середньої освіти щодо сталого розвитку;
- орієнтуватися у системі міжнародних норм та національного законодавства зі сталого розвитку.

Загальні компетентності, якими повинен оволодіти здобувач після завершення вивчення навчального курсу:

- здатність до розуміння основних педагогічних парадигм, наукових підходів, теорій та концепцій з метою формування теоретичного педагогічного мислення, вільного та осмисленого використання термінологічного апарату основ педагогіки та психології освіти;
- здатність до критичного аналізу і оцінки сучасних напрямків, шляхів і засобів вдосконалення навчального процесу середньої та вищої школи;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність) під час вирішення дослідницьких і практичних задач, у тому числі у міждисциплінарних галузях.

Фахові компетентності, якими повинен оволодіти здобувач після завершення вивчення навчального курсу:

- здатність до застосування індивідуальних, парних, групових, колективних форми навчання і виховання учнівської молоді;

- здатність обґрунтовано обирати та ефективно використовувати методи, форми і засоби виховного впливу на особистість учня (студента) з метою забезпечення запланованого рівня їхнього особистісного та професійного розвитку;
- здатність проводити діагностування результатів навчання і виховання у середньому та вищому навчальному закладі;
- готовність до педагогічної діяльності за основними навчальними програмами дисциплін загальної та вищої освіти.

Тематичне наповнення навчального курсу за змістовими модулями:

Змістовий модуль 1. Засади переходу суспільства до сталого розвитку

Тема 1. Передумови формування засад сталого розвитку

Визначення і сутність стратегії сталого розвитку. Завдання і головні принципи переходу до сталого розвитку. Історія формування концепції сталого розвитку. Міжнародні та національні законодавчо-правові засади переходу суспільства до сталого розвитку.

Відображення питань сталого розвитку у законодавстві України: Оргуська конвенція, Рамкова конвенцію про охорону і сталий розвиток Карпат, Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів», проект Закону України «Про стратегію сталого розвитку України».

Хронологія прийняття міжнародних документів. Головні матеріали Конференцій ООН. Стратегія Сталого розвитку Європейського Союзу. Особливості Стратегій Сталого розвитку країн Євросоюзу. Декларація і Глобальні Цілі сталого розвитку до 2030 року

Тема 2. Поняття системи і розвитку. Формування системи «суспільство-природа».

Суть терміну «система». Принципи функціонування соціально-економічних систем. Принципи функціонування великих систем. Системний підхід і системний аналіз. Механізми стійкості великих систем. Поняття емерджентності і синергізму. Уявлення про розвиток і саморозвиток систем. Механізми самоорганізації систем.

Еволюція Всесвіту і біосфери. Еволюція людини і суспільства. Світоглядна і методична спадщина давніх цивілізацій. Формування моральних принципів і обмежень в суспільстві. Формування системи «етнос-біосфера».

Тема 3. Економічне зростання і сталий розвиток

Визначень основних понять, а саме: «розвиток», «суспільний розвиток», «економічний розвиток», «соціально-економічний розвиток», «економічне зростання», «сталий економічний розвиток» та «стале економічне зростання»; співвіднести поняття «розвиток» та «зростання». Показники економічного зростання. Типи економічного зростання. Проблеми теорії економічного зростання. Особливості економічного зростання під час структурних трансформацій. Досягнення сталості економічного розвитку, а саме його збалансованості, врівноваженості у системі «економіка-природа-соціум». Глобальна економічна рівновага, сформульована членом Римського клубу Е. Пестелем. Передумови глобальної рівноваги (Е. Пестель).

Сутність структурної перебудови економіки для цілей сталого розвитку. Концепція сталого розвитку як альтернатива необмеженому економічному зростанню. Теорії сталого розвитку і стратегій його реалізації. Ідеї гармонізації взаємин між суспільством і середовищем на екологічних засадах у концепції ноосфери академіка В. І. Вернадського.

Тема 4. Екологічні проблеми у контексті сталого розвитку. Екосистемні послуги і біосферна криза.

Вплив людини на планету. Зникнення видів і зменшення біологічного різноманіття. Ресурсна криза. Концепція планетарних меж. Екологічний борг і екологічний слід людства.

Основні екологічні проблеми, а саме: атмосферне повітря; водні ресурси; земельні ресурси; підтоплення земель; відходи, біоресурси та тваринний світ. Джерела фінансування і матеріально-технічного забезпечення у вирішенні екологічних проблем сучасності. Визначення понять: «екологічна безпека», «національна безпека держав», «міжнародна політика», «внутрішня політика», «екологічні проблеми», «національні інтереси», «міжнародна екобезпека», «екологічний моніторинг та контроль», «якість життя», «соціальні зміни». Системи екологічної оцінки.

Тема 5. Принципи забезпечення сталого розвитку

Загальні принципи сталого розвитку суспільства. Принципи забезпечення сталого розвитку. Принципи суспільної організації в просторі. Принципи організації в часі. Принципи забезпечення екологічної стійкості. Принципи «природного капіталізму» Поля Хокена. Принципи «зеленої економіки» Лестера Брауна. Принципи «синьої економіки» Гюнтера Паулі. Принципи екологічних цілей. Принципи екологічної мотивації. Фактори ризику при переході до сталого розвитку. Шляхи розв'язання проблем переходу до сталого розвитку.

Змістовий модуль 2. Праксеологічні аспекти вивчення сталого розвитку

Тема 6. Моніторинг переходу до сталого розвитку суспільства

Завдання моніторингу процесу переходу до сталого розвитку. Сутність і види моніторингу сталого розвитку. Загальні підходи до визначення індикаторів сталого розвитку. Індикативний аналіз сталого технологічного розвитку (Полумієнко). Характеристика екологічних індикаторів сталого розвитку. Характеристика економічних індикаторів сталого розвитку. Характеристика соціальних індикаторів сталого розвитку. Загальна методологія розрахунку індикаторів сталого розвитку.

Приклади комплексних індикаторів сталого розвитку. Індекс людського розвитку. Показник реального прогресу. Екологічний слід. Індекс живої планети. Індекс екологічної сталості. Індекс екологічного виконання. Індекс щасливої планети. Добір, встановлення і аналіз отриманих даних та індикаторів. Аналіз місцевого розвитку за допомогою індикаторів.

Тема 7. Стратегічне планування та прогнозування сталого місцевого розвитку

Етапи формування стратегії сталого розвитку. Аналіз ситуації, який передбачає збирання фактичного матеріалу, створення бази даних, визначення головних аспектів розвитку, оцінку поточної діяльності з підтримки розвитку (роль місцевих організацій), визначення ресурсів, наявних на місцевому, регіональному, національному рівнях, галузей, де їх бракує, джерел фінансування.

Характеристика другому етапу - SWOT-аналізу (як наслідок аналітичної діяльності на першому етапі) як інструменту стратегічного планування, який використовується для вивчення сильних сторін, слабких сторін, можливостей та потенційних загроз місцевому розвитку. Розробка Плану дій для виконання стратегічних завдань та досягнення кінцевого результату. Місцеві плани дій з охорони довкілля. Характеристика довгострокової перспективи.

Тема 8. Альтернативні стратегії розвитку людства. Соціальна мобілізація для сталого місцевого розвитку

Поняття ноосфери і шляхи розвитку людства. Теорія біотичної регуляції і стабілізації довкілля. Спроби створення штучної біосфери (Біос-3, Біосфера-ІІ, Lunar Palace 1, проект Венера). Екологізація виробництва. Екоекономіка. Екологічний розвиток. Концепція коеволуції М.М. Моїсеєва. Енергія прогресу С. Подолинського. «Еко-соціальна ринкова економіка». Симбіотичний шлях розвитку

Елементи соціальної мобілізації (громадяни; лідери; активісти громади; визначення основних місцевих проблем та ранжування їх за пріоритетами; оцінка можливостей для вирішення першочергових проблем та втілення відповідних проєктів;

забезпечення та сприяння надходженню необхідних ресурсів до громади для реалізації можливостей, потреб; встановлення зв'язків з донорськими організаціями). Характеристика етапів механізму соціальної мобілізації (створення організації громади; зміцнення потенціалу організації та її інституційний розвиток; досягнення організацією зрілості; спільне планування; реалізація проєктів; виконання та підтримка заходів та корегування).

Тема 9. Освіта для сталого розвитку

Особливості концепції освіти для сталого розвитку національної економіки. Освіта як фактор сталого економічного розвитку. Принципи освіти для сталого розвитку та шляхи її впровадження в навчальні програми. Впровадження стратегії сталого розвитку у сферу освіти.

Особливості формування концепції екологічної освіти. Основні принципи екологічної етики. Науковий та освітній виміри сталого розвитку суспільства. Роль науки та освіти у визначенні засад сталого розвитку. Зміцнення наукової бази з метою сталого розвитку і нового управління. Переорієнтація освіти на сталий розвиток.

Тема 10. Перехід України до сталого розвитку

Головні аспекти переходу до сталого розвитку України. Особливості екологічної політики України в контексті сталого розвитку. Умови забезпечення сталого розвитку населених пунктів. Адаптація Глобальних цілей сталого розвитку до умов України. Стратегія сталого розвитку України. Шлях у майбутнє.

Тематика практичних занять:

1. Сталий розвиток суспільства: методологія, вимірювання, моніторинг впровадження.
2. Економічне зростання і сталий розвиток. Аналіз економічного виміру сталого розвитку.
3. Екологічні проблеми у контексті сталого розвитку. Аналіз екологічного виміру сталого розвитку.
4. Людський розвиток як головний чинник і показник суспільного прогресу. Аналіз соціально-інституціонального виміру сталого розвитку.
5. Впровадження стратегії сталого розвитку у сферу управління. Науковий та освітній виміри сталого розвитку суспільства.
6. Впровадження стратегії сталого розвитку на рівні громади. Соціальна мобілізація для сталого розвитку територій.
7. Стратегічне планування сталого розвитку територій. Моніторинг та оцінювання реалізації стратегії місцевого розвитку.
8. Україна в контексті переходу на засади сталого розвитку. Розробка місцевого плану дій з охорони довкілля.

Список використаних джерел

1. Боголюбов В. М., Клименко М. О., Мельник Л. Г., Ракоїд О. О. Стратегія сталого розвитку: підручник / за редакцією професора В. М. Боголюбова. Київ : ВЦ НУБіПУ, 2018. 446 с.
2. Blyzniuk Mykola, Mykhaylenko Valeriy. Transfer technologies of municipal waste management to ukraine within quadruple helix model. at *Linnaeus University ECO-TECH 2020* Kalmar, Sweden, November 23–25, 2020. URL: <https://open.lnu.se/index.php/eco-tech/article/view/2665/>
3. Кононенко О. Ю. Актуальні проблеми сталого розвитку: навчально-методичний посібник. Київ : ДП «Прінт сервіс», 2016. 109 с. URL: http://www.geo.univ.kiev.ua/images/doc_file/navch_lit/posibnik_Kononenko.pdf
4. Сталий інноваційний розвиток: методичні вказівки до проведення семінарських занять, виконання індивідуального завдання і самостійної роботи для

студентів другого (магістерського) рівня підготовки усіх спеціальностей [Електронний ресурс] / укл. Бендюг В. І., Комариста Б. М.]. Київ, 2017. 127 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/19692>

Тетяна БЛАГОВА

РОЗВИТОК ВИЩОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВИТИ В УКРАЇНІ: ТРАДИЦІЇ І ТЕНДЕНЦІЇ СЬОГОДЕННЯ

Динаміка розвитку змісту вищої хореографічної освіти у культурно-освітньому просторі сьогодення є багатоаспектною проблематикою в галузі педагогіки мистецтва, яка потребує узагальненого наукового аналізу і осмислення. Концептуальні засади розвитку вищої хореографічної освіти висвітлені у працях відомих теоретиків і практиків професійної хореографії, а саме: Г. Березової, М. Вантуха, К. Василенка, С. Забрєдовського, А. Підлипської, О. Плахотнюка, В. Похилєнка, О. Ребрової, Л. Цветкової, ін. Однак, серед наукових здобутків у зазначеній галузі малодослідженим аспектом залишається аналіз загальних тенденцій та закономірностей розвитку національної системи вищої хореографічної освіти в діяльності її багатовекторних інституційних форм. Висвітлення специфіки їх організаційно-педагогічного досвіду вважаємо винятково важливим для модернізації професійної підготовки майбутнього фахівця-хореографа.

Досліджуючи специфіку розвитку сучасної системи вищої хореографічної освіти в Україні, наголосимо на її багатоструктурності. Заклади вищої освіти забезпечують багаторівневу профільну підготовку хореографів-виконавців, педагогів-хореографів, викладачів хореографії для вищої школи, хореографів-менеджерів, балетмейстерів, режисерів-постановників, керівників аматорських і професійних танцювальних колективів [3, с. 619]. Як бачимо, діапазон хореографічних спеціальностей у системі вищої ланки гуманітарної освіти достатньо широкий, що створює сприятливі можливості для підготовки висококваліфікованих кадрів різних напрямів і жанрів хореографічної діяльності, формування їхньої танцювальної культури, професійної мобільності, виконавської майстерності, що становить персональну, соціальну й суспільну цінність. Серед різних типів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю, які готують хореографів, виокремимо заклади культури і мистецтва, педагогічні та театральні вищі школи, а також додаткові форми перепідготовки, підвищення кваліфікації освіти дорослих (науково-дослідні інституції та підрозділи університетів).

У структурі сучасної вищої мистецької освіти України активно розвиваються традиції професійно-практичної підготовки діячів театральної індустрії, сформовані впродовж десятиліть у провідних театральних вищах, на факультетах театального мистецтва при класичних вищах і академіях культури, на окремих кафедрах театального профілю у структурі інститутів культури і мистецтв, педагогічних вищих шкіл. Художня цінність хореографії у сценічному творі детермінована синкретичним характером театального мистецтва і полягає в образному розкритті його змісту засобами танцювальної виразності людського тіла. Зміст хореографічних дисциплін безпосередньо підпорядкований цілям і завданням підготовки акторських, режисерських чи то балетмейстерських кадрів. Специфіка майбутньої спеціальності (актор, режисер, балетмейстер) обумовлює корегування змісту, методів, складності навчального матеріалу, якості фізичного навантаження у процесі хореографічної підготовки представників сценічної діяльності [3, с. 622].

Водночас у процесі вивчення дисциплін хореографічної спрямованості існують узагальнені положення, структурні характеристики, обов'язкові для практичного опанування вихованцями кожної із зазначених театральних спеціальностей. Усі